

## Zahvale

Ko je leta 2006 izšla moja knjiga *Beyond Learning: Democratic Education for a Human Future*, se je zdelo, kot da sem na koncu dolge poti. Vsebovala je zamisli, s katerimi sem se ukvarjal od konca 90. let 20. stoletja in jih takrat prvič poskušal povezati v publikaciji v obsegu knjige. To početje je bilo najprej koristno zame, saj mi je omogočilo, da sem opazil teme in povezave, ki se jih prej nisem res zavedal, zato sem previdno namignil, da zamisli v knjigi morda predstavljajo teorijo vzgoje.\* To so prepoznali tudi drugi, kar je postalo jasno iz odzivov ocenjevalcev, kolegov, študentov in zlasti učiteljev in pedagogov, ki izobražujejo učitelje, delujoče v širokem naboru različnih kontekstov in okolij po vsem svetu. Zamisli iz knjige so očitno pri njih ubrale prave strune. Bralci so začeli ceniti raznolikost ideje »pedagogike prekinitve« (*pedagogy of interruption*) in z njo povezana koncepta »prihajanja v svet« (*coming into the world*) in »edinstvenosti« (*uniqueness*), s katerimi sem želel ubesediti besedišče vzgoje, s pomočjo katerega bi se bilo mogoče odzvati na izzive, kako misliti in »izvajati« vzgojo, ne da bi si lastili resico, kaj naj bi bil ali kaj bi moral postati človeški subjekt. Bralci so se pozitivno odzvali tudi na moj poskus, da bi

---

\* Avtor uporabi termin 'education', ki ga v slovenščino včasih prevajamo kot vzgoja, drugič kot izobraževanje in včasih kot vzgoja in izobraževanje. Op. prev.

raziskal bolj intrinzično povezavo med vzgojo in demokracijo, in na mojo kritiko vpliva »novega jezika učenja« na vzgojo.

V knjigi *Good Education in an Age of Measurement*, ki je sledila leta 2010, sem v razpravo dodal več stvari. Morda je bila najpomembnejša od teh vpeljava okvira, s pomočjo katerega sem ideje, ki sem jih razvil v knjigi *Beyond Learning*, lahko postavil v širšo razpravo o nalogah in namenih vzgoje. V *Good Education* sem zapisal, da vzgojni procesi in prakse vedno delujejo na treh prekrivajočih se področjih, ki sem jih imenoval *kvalifikacija*, *socializacija* in *subjektifikacija*. Razločevanje teh področij mi je po eni strani omogočalo trditve, da je na vprašanja o dobri vzgoji vedno treba odgovarjati v povezavi s tem, kaj želimo doseči – v vzgojnih postopkih in praksah samih ni nikoli nič dobrega ali zaželenega – hkrati pa sem izpostavil, da vzgoja po svojih namenih in ambicijah ni nikoli enodimenzionalna, zato se nam vedno postavi težko vprašanje, kako najti ustrezno ravnovesje. Hkrati pa mi je okvir pomagal jasneje pokazati, da je bil glavni podarek knjige *Beyond Learning* subjektifikacijska razsežnost vzgoje oziroma – če se izrazimo v jeziku knjige *Beyond Learning* – na kakšne načine vzgoja prispeva k temu, kako »novodošli« vstopijo v svet kot enkratna, neponovljiva bitja. Tako sem lahko jasno pokazal, da subjektifikacija ni alfa in omega vzgoje, čeprav želim poudariti tudi, da z zapostavljanjem te razsežnosti vzgoja tvega, da postane zgolj eno od orodij družbene reprodukcije. Poglavlja v *Good Education* so bila tako delno zamišljena kot pojasnilo, zakaj je vprašanje namena, vprašanje, čemu je namenjena vzgoja, skoraj popolnoma izginilo iz diskusij o vzgoji – kar sem povezal z razpravami o dokazih in odgovornosti v vzgoji ter širšem »poučenjenju« (*learnification*) vzgojnih diskurzov – delno pa tudi, da bi tistim, ki z mano delijo skrb glede dobre vzgoje v širšem pomenu besede, zagotovile besedišče, s pomočjo katerega se lahko na bolj nedvoumen in odločen

način (ponovno) posvetijo vprašanju smotra. To sem dosegel z nadaljnjim razvijanjem termina »pedagogike prekinitve«, vprašanja demokratične vzgoje in ideje vzgojne vključenosti.

Pričujoča knjiga na neki način zaključuje smer, ki sem jo začrtal v *Beyond Learning*. Osredinja se na temo, ki je bila v drugih dveh knjigah implicitna, vendar si po mojem mnenju zasluži eksplisitnejšo obravnavo, nenazadnje zato, ker pomembno vpliva na to, na kakšne načine bi morda kdo želel moje ideje uporabljati v praktičnih okoljih, kot so osnovne in srednje šole ali univerze, ali v povezavi z izobraževanjem odraslih ali skupnosti. Namen knjige je raziskati različne razsežnosti nečesa, kar bom imenoval šibkost vzgoje. Ta se nanaša na dejstvo, da vzgojni in izobraževalni procesi in prakse ne delujejo kot stroji. V tej knjigi izpostavljam utemeljitev, da na šibkost vzgoje ne bi smeli gledati kot na težavo, ki jo je treba premagati, temveč bi jo morali razumeti kot prav tisto »razsežnost«, zaradi katere so vzgojni procesi in prakse res vzgojni. Zato vsak poskus, da bi šibkost vzgoje izkoreninili, vsak poskus, da bi vzgojo in izobraževanje spremenili v brezhibno delujoč stroj – kar ni povsem nemogoče, vendar trdim, da je v večini primerov, če ne celo v vseh, cena, ki bi jo morali plačati za to, previsoka – navsezadnje obrne vzgojo proti sebi. Šibkost vzgoje tako nakazuje, da vsako udejstvovanje v vzgoji – tako za tiste, ki vzgajajo, kot za tiste, ki so vzgajani – vedno vključuje tveganje. Osrednja predpostavka je, da bi to tveganje morali sprejeti in nanj gledati kot na nekaj pozitivnega, kar dejansko sodi v vsako vzgojo, ki je vredna svojega imena.

Čeprav se tedaj, ko sem se ukvarjal z rokopisom knjige *Beyond Learning*, nisem namenil pisati trilogije, tri knjige, ki sem jih navsezadnje napisal, res tako zelo sodijo skupaj, da bi zdaj s precejšnjo gotovostjo rekel, da skupaj tvorijo nekakšno teorijo vzgoje. (Dodatek

na koncu te knjige vsebuje intervju, ki je nastal leta 2011 in ponuja kratek pregled osrednjih idej omenjene teorije o vzgoji.) Vendar ideje v teh knjigah niso nič več kot »začetki« v arendtovskem pomenu besede. Da bi postali resnični, jih morajo drugi prevzeti na načine, ki so nujno izven mojega nadzora in mojih namenov. Drugače povedano, da bi postali resnični, je z njimi treba »tvegati«. Kar je torej predstavljeno v tej in predhodnih dveh knjigah, bi v tem smislu morali predvsem razumeti kot povabilo k nadaljnjemu teoretskemu in praktičnemu delu. Ne skrbi me toliko, v kakšnem obsegu se bodo takšna prizadevanja držala črke tega, kar sem zapisal, upam pa, da bodo izvedena v podobnem duhu.

Pisanje te knjige je bilo zanimiva izkušnja. Proces je bil težji, kot sem pričakoval, in hkrati težji kot pri mojih predhodnih pisnih prispevkih. Sicer sem si zastavil ustvariti zelo poenoteno, konsistentno knjigo z močno »logiko«, vendar sem se med pisanjem zavedel, da mi gradivo, s katerim delam – ideje, besedila, fraze in jezik – ne omogoča vedno, da bi prišel, do česar želim. V tem smislu mi je ustvarjanje te knjige dalo prav takšno lekcijo, o kateri knjiga sama govori, namreč, da je vsako dejanje ustvarjanja (vključno z vzgojo) v najboljšem primeru dialog med posameznikovimi nameni in gradivom, s katerim dela, ter zato proces, v katerem ima oboje svoj glas in svojo vlogo. »Logika« utemeljitve, ki jo predstavljam v tej knjigi, kot sem zapisal v uvodu, je torej prej kalejdoskopska kot linearna. Namesto da bi se odvila kot ena sama linearna argumentacija, ponuja celoten razpon pogledov na osnove teme. Vseeno upam, da bo to, kar sem zbral na straneh, ki sledijo, ponudilo vsaj nekaj uporabnih »začтков«.

Z idejami v tej knjigi sem imel priložnost eksperimentirati v okviru več različnih kontekstov in okolij. Hernerju Saeverotu bi se rad zahvalil za priložnost, da sem lahko splošno utemeljitev

te knjige prvič »preizkusil«, in za njegove spodbude, naj jasneje artikuliram eksistencialno bistvo svojih zamisli. Navesti želim tudi delo Johna D. Caputa, ki mi je služilo kot navdih in spodbuda pri nadgrajevanju argumenta o šibkosti vzgoje. Dal mi je tudi navdih za naslov knjige. Sodelovanje z Denise Egéa-Kuehne na temo Derridaja in vzgoje je imelo trajen učinek na moje razmišljanje. Hvaležen sem ji tudi za priložnost, da sem lahko razglabljal o Levinasu in pedagogiki. Jimu Garrisonu se želim zahvaliti za najine pogovore o pragmatizmu, vključno s tistimi, s pomočjo katerih sem spredidel nekatere njegove meje in omejitve, Samu Rochi pa za pomembne odzive na moje premisleke o poučevanju in transcendenci. Ob delu s Charlesom Binghamom se je močno poglobilo moje razumevanje pomena dela Jacquesa Rancièrja za vzgojo, posebej še v odnosu do vprašanj emancipacije. Chris Higgins mi je dal priložnost, da sem bolj poglobljeno preučil delo Hannah Arendt. Rad bi se zavalil njemu, Wouterju Polsu in Joopu Berdingu za komentarje, s pomočjo katerih sem poglobil svoje ideje o vzgoji in političnem obstoju. Wouter Pols, Carlo Willman in Janet Orchard so mi ponudili priložnosti, da sem lahko razvijal svoje ideje o poučevanju in izobraževanju učiteljev. O mnogih zamislih iz te knjige sem razpravljal tudi s študenti in sodelavci na Univerzi v Stirlingu ter univerzah v Örebroju in Mälardalenu. Tomas Englund je bil čudovit gostitelj, ko sem bil gostujoč profesor na Univerzi v Örebroju, Carl Anders Säfström pa mi je zagotovil zelo spodbudno okolje, ko sem bil gostujoč profesor na Univerzi v Mälardalenu. Nazadnje bi se rad zahvalil Jasonu Barryju in Deanu Birkenkampu iz založbe Paradigm Publishers, da sta verjela v ta projekt in mi vedno nudila podporo.

To knjigo posvečam tistim, ki so me poučevali in me še poučujejo.



## Uvod

### O šibkosti vzgoje

Ta knjiga govori o nečem, česar se mnogo učiteljev zaveda, a jim je vse pogosteje preprečeno, da bi o tem govorili, namreč, da vzgoja vedno vključuje *tveganje*. Tveganje ni v tem, da bi učiteljem lahko spodletelo, ker niso zadosti usposobljeni. Tveganje ni v tem, da bi vzgoji lahko spodletelo, ker ni zadosti utemeljena na znanstvenih dokazih. Tveganje ni v tem, da bi učencem lahko spodletelo, ker si ne prizadevajo dovolj ali ker niso zadosti motivirani. Tveganje je prisotno, ker, kot je rekel W. B. Yeats, bistvo vzgoje ni v tem, da napolniš vedro, temveč da zanetiš ogenj. Tveganje je prisotno, ker vzgoja ni interakcija med roboti, temveč srečanje med človeškimi bitji. Tveganje je prisotno, ker na učence ne smemo gledati kot na predmete, ki jih je treba ukalupiti in disciplinirati, temveč kot na subjekte delovanja in odgovornosti. Da, vzgajamo in izobražujemo zato, ker si želimo rezultatov in ker bi radi, da se učenci učijo in dosegajo rezultate. A to ne pomeni, da je vzgojna tehnologija, torej situacija, v kateri bi imeli popolno ujemanje med »vložkom« in »izložkom«, bodisi mogoča bodisi zaželena. Razlog za to se skriva v preprostem dejstvu, namreč, če iz vzgoje odpravimo tveganje, obstaja realna možnost, da povsem odpravimo vzgojo.